

Una escola per bastir una nova societat

LES CONVICCIONS PEDAGÒGIQUES

Tot el que Joan Triadú havia estat sempre, ho posà a l'escola. En una publicació tardana, de 2009, *Textos i pretextos de pedagogia*, hi trobem la pedagogia amb la qual s'identificava. És un llibre singular, que agrupa escrits de diverses èpoques, alguns dels anys setanta, i pretextos que els actualitzen (altres autors també el comenten en aquest volum d'homenatge). Conté les pistes que expliquen la seva trajectòria com a educador i el seu ideal d'escola.

Els seus pedagogs són els de la nostra tradició catalana, que qualifica de «realitat històrica mítica». Es referia, principalment, a Alexandre Galí, Artur Martorell, Pau Vila; uns gegants, en deia. Amb ells construeix les seves conviccions. Tres coses el preocupaven: l'escola catalana, el mestre d'aquesta escola i la llengua. Tres qüestions que estan entrelaçades.

S'atura, sobretot, en Alexandre Galí, el Galí historiador de la cultura, el pensador, el que havia volgut que tinguéssim el dret a regir el propi ensenyament i a disposar de l'escola. Triadú no cita explícitament obres tan importants de Galí com *Per la llengua i per l'escola* (1931) o *Els fonaments racionals de l'escola activa* (1931), segurament perquè considerava els seus pressupòsits ja continguts en una visió de l'escola catalana.

Triadú distingeix tres moments en la vida de Galí: el creador (1909-1923), l'investigador (1923-1939) i el pensador (de 1939 fins a la mort). En el segon, que és el de Blanquerna, Galí escriu les seves obres cabdals. A més de les esmentades, *La mesura objectiva del treball escolar* (1928). Tots n'hem viscut. Amb l'adveniment de la dictadura, el moviment de renovació pedagògica s'hagué de refugiar, un cop més, en la iniciativa privada. Blanquerna significa un extraordinari període de reflexió. Galí deixà dit, referint-se a la tradició catalana, que nosaltres «no

teníem teoritzadors», que «els nostres pedagogs i mestres eren més inclinats a la realització pràctica». Potser per necessitat.

A Blanquerna Galí perfilà un dels elements de l'*escola nova*: la consciència tècnica del mestre; i per prevenir una interpretació superficial dels principis de l'escola activa, advertia a *La mesura objectiva del treball escolar* que «el que tingui sols ànima de mestre per conuiu amb els seus deixebles, només és mig mestre». I reblava: «Les teories sentimentals són més corprenedores i sobretot poc exigents».

En aquestes tres obres cabdals de Galí hi trobem, doncs, la pedagogia experimental, el disseny de la figura del mestre, l'escola catalana i l'exposició dels principis de l'escola activa. Joan Triadú sempre expressà un vague recel, de vegades prou justificat, envers l'escola activa, tal com alguns l'entenien i l'exercien. Per exemple, al pretext de «Galí, home del seu temps» diu que «la pedagogia de la llibertat es volia fer confondre amb la devaluació de l'esforç». Galí definí l'escola activa en un text que és la coronació del seu pensament pedagògic, un text no pas fàcil; però, per a mi, el millor assaig pedagògic que hem produït.

Triadú trobà en Galí els fonaments per bastir la idea d'escola catalana que volia, ja que, per a ell, en això radicava l'arrel de tot. És sabut que Galí sempre havia propugnat una organització docent a la catalana, i deplorava que hagués mancat a Catalunya la suficient consciència col·lectiva per reclamar el dret a regir el propi ensenyament i que s'haguessin perdut dues ocasions per exigir-lo: l'adveniment de la Segona República i l'Estatut de 1979. L'única instància que havia tingut una autèntica visió d'estat havia estat l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana. A *Per la llengua i per l'escola* (1931), ja hi deia ben clar que «la sobirania docent només cristal·litzarà d'una manera veritable quan el poder material respongui a la sobirania d'un pensament col·lectiu, raó d'existir, en última instància, de tota organització humana».

D'una escola eminentment catalana en depèn «l'expansió de les generacions futures». Galí i els homes com ell «s'havien proposat, encara que no ho haguessin anunciat bé, de ser els educadors d'un poble», d'un país. Això era necessari perquè l'escola, tota sola, tancada en ella mateixa, no ho pot fer tot. D'altra banda, Triadú recull, encara, de Galí la idea de l'educació de la llibertat, una problemàtica que preocupà fonamentalment aquest darrer, fins i tot d'una manera obsessiva. Per educar en la llibertat, cal educar tota la societat. Triadú defensa a ultrança el dret dels pares a triar per als seus fills el tipus d'educació i el dret a triar escola. Creu, i ho expressa amb duresa, que sovint s'ha fet una interpretació interessada del projecte de Galí, i alerta, en molts dels seus pretexts, que molts dels perills que pesen sobre l'escola catalana no s'han superat. I acaba dient que amb Galí havíem perdut un gran dirigent de política cultural. Algú altre ja havia manifestat que amb Galí hauríem tingut el conseller d'ensenyament que necessitàvem.

Aleshores, el mestre d'aquesta escola. «He dit sovint que un mestre hauria de ser un home de cultura», afirmava Triadú, i calia que fos conscient de la seva missió d'educador d'un poble. En parlar de l'Escola de Mestres de Joan Bardina, comenta: «A la nova escola "Normal" privada que era l'Escola de Mestres, s'hi ensenyaven, naturalment, llengua i literatura catalanes, a més d'història i de geografia. Aquest signe de coherència —¿com es podia i es pot ser mestre a Catalunya sense haver passat aquestes matèries?— [...]»; perquè la llengua i la literatura no s'ensenyaven al batxillerat. Al mestre i a l'educador els ha d'agradar la literatura. I això és el que Triadú valora de l'acció d'Artur Martorell.

Amb Riba, afirma Triadú que un mestre ha de dir sempre la veritat, ja que sempre hi ha hagut més por de la veritat que de la mentida. Pedagògicament, dir la veritat pot ser molt dur, fins i tot antipedagògic, i continua: «Cal que els infants ens trobin *en estat de veritat*». En el text que dedica a Carles Riba recull una citació d'Enric Sullà referida a les narracions de Riba, segons la qual «una circumstància que va afavorir que Riba escrivís literatura infantil fou la funció de suplència d'una escola catalana que ensenyés la pròpia llengua i tradicions», i en el pretext ens diu Triadú que «mestre és aquell que ens allibera». També fa seva la distinció de Riba entre imaginació i fantasia: la fantasia pot afectar la credulitat dels infants i per aquí es converteix en entreteniment, que pot dur a un principi d'adoctrinament, una altra idea fixa de Triadú.

I la preocupació fonamental per la llengua. En el pretext sobre l'aparició d'una nova edició de la *Doctrina pueril* de Lull parla del «dret inalienable d'educar els infants en la pròpia llengua», i afirma que «la immersió lingüística és el fet més important de la pedagogia catalana des de Ramon Lull». És per la llengua que cal disposar de l'escola. És conegut el fet que succeí a l'Escola Talitha, en una de les visites que va rebre d'un inspector, el qual no s'immutà en veure escrit en una pissarra un poema en català, però es fixà en un petit cartell que hi havia al costat del pom d'una porta que deia «Tanqueu la porta si us plau»; perquè hi ha la llengua *de* l'escola i la llengua *a* l'escola. La publicitat del naixement de l'Escola Thau va haver de fer-se amb un díptic escrit en castellà —ja m'hi tornaré a referir més endavant. Però eren dues escoles catalanes.

Relata Triadú el desencís de Pau Vila quan tornà de l'exili i constatà la defallença i l'abandonament respecte del català: «Veu l'ús i el coneixement del català més endarrerits i deixats que no es pensava». Per a Jordi Rubió, es tractava d'un «afluixament col·lectiu». També reconeix Triadú una «desafecció envers la lectura entre els adults»; i, en això, afegia, «l'escola hi ha de tenir, per força, una part de responsabilitat. No hi havia el que Josep Carner anomenava "l'orgull d'escriure en català"».

Per això, dedica un llarg text i pretext a Artur Martorell, que, amb la seva *Selecta de lectures*, representa com ningú el que en diu «la pedagogia de la literatura», o «el valor educatiu de la lectura». Segons Martorell, «la bona literatura era

equivalent a la correcció lingüística». El mateix Joan Triadú fou un gran professor de literatura. Ell no parlava de «classe de literatura», sinó de «criteri literari». En un altre text i pretext ens deia: «Som davant d'un fet social [la lectura] que exigeix un guiatge pedagògic adequat per part de l'escola. El professor ha de conèixer bé el que es proposa i hi ha de creure». I recalca la importància de la parla del mestre i del llenguatge oral previ. Per a Triadú, «l'aprenentatge de la lectura, com del de la llengua, dura tota la vida».

L'ESCOLA THAU

Ni en el moment de crear-se l'Escola Thau, ni encara avui, no disposem de l'escola, no podem regir com voldríem i necessitem el nostre propi ensenyament. En aquells temps del franquisme, la renovació de la nostra tradició pedagògica s'hagué de refugiar, altra vegada, en escoles que, tot i la voluntat que tenien de ser veí públic, es devien a la iniciativa privada.

El naixement de l'Escola Thau no va ser un fet aïllat. Encara que la història sigui coneguda, potser val la pena reiterar-la. En la immediata postguerra, el mateix 1939, es creà l'Escola Isabel de Villena i poc després Virtèlia, en la qual coincidiren Joan Triadú i Ramon Fuster. Virtèlia fou, a més, un fogar de resistència catalana. Betània aparegué el 1949 i Andersen, el 1946. A l'Escola de la Molina, fundada per Carles Soldevila, hi treballaren Jordi Galí i Maria Teresa Codina, que havien de fundar, respectivament, Sant Gregori el 1955 i Talitha l'any següent. Laietània és de 1953; Santa Anna i Tagore (a Bellaterra), de 1957; Costa i Llobera i Decroly, de 1959; Patmos s'uní a Betània el 1959, el mateix any de l'Escola Mireia de Maria Bondia, i Ton i Guida, de Maria Antònia Canals, és de 1962. Són l'expressió, com diu Josep González-Agàpito, d'alternatives a l'educació oficial, una reacció contra el control ideològic exercit pel franquisme. Aquestes escoles s'identificaven, d'una manera o altra, amb els principis de l'escola activa, que parteix d'una concepció integral de l'educació. I, a més, estan lligades a grups cristians que en el seu dia s'identificaren amb tot el procés del Concili Vaticà II del papa Joan XXIII. Thau s'ha d'incloure en aquesta línia.

Marta Mata, en una altra citació de González-Agàpito, assenyalava amb raó que aquestes escoles «tenen com un dels seus problemes més greus, el de la formació dels mestres joves». Era del tot necessari, doncs, crear també una alternativa a les escoles normals de magisteri i a la pedagogia universitària. A la sòrdida Escola Normal de Barcelona anomenaven Rousseau «el funesto ginebrino»; i no s'hi ensenyava el mètode Montessori. Sembla que en algunes escoles «nacionales» s'arribà a cremar material Montessori. A l'Escola Thau, sobretot al començament, miràvem d'evitar els vicis de la pedagogia tradicional, és a dir, que, sense saber-ho,

seguíem la pedagogia negativa rousseauiana mentre anàvem adquirint experiència. I férem servir el mètode Montessori, après a l'Escola Talitha.

Altrament, la Universitat de Barcelona tardà a poder oferir la llicenciatura de pedagogia. Maria Bondia, de l'Escola Mireia, l'hagué d'obtenir a Madrid.

Cal recordar que, en aquell moment, el règim atorgava molt poca atenció al magisteri i a l'escola primària. La prioritat era per a l'educació secundària i superior. La nova Llei d'ensenyament primari de 1945 preveia l'escolaritat obligatòria dels sis als dotze anys. El mateix 1945, Artur Martorell, separat de l'ensenyament, muntava un programa escolar per ràdio. Fins al 1950 no s'exigia per entrar a l'Escola Normal cap titulació, tan sols un examen d'ingrés. A partir d'aquell any es demanà el títol de batxillerat elemental. El mateix 1950, i fins al 1963, Alexandre Galí, igualment apartat de l'ensenyament, començà a impartir, a casa seva, cursos de pedagogia.

L'Escola Thau fou una iniciativa del Centre d'Influència Catòlica Femenina (CICF; aleshores encara mantenia la F de *Femenina*). El CICF també estava preocupat per la formació dels mestres, però seguí un procés invers al de les escoles que he esmentat. Fundat el 1950, el CICF crea el 1956 l'Escola de Jardineres Educadores, que dirigia Ramon Fuster. Era un centre reconegut, però no podia expedir títols vàlids per a l'escola oficial, només per a l'educació preescolar no obligatòria; el que avui en diríem educació infantil. Fornia una preparació acurada per a aquesta etapa.

I abans de crear el Thau (sempre se l'anomena així, en masculí), de cara al curs 1962-1963, el CICF impulsa un Centre d'Estudis Pedagògics, en dues direccions. D'una banda, uns cursets de metodologia, dirigits a mestres ja actuant. Diu, el seu anunci (tradueixo del castellà): «La Institució Cultural del CICF, sota la direcció i assessorament de la seva Escola de Jardineres i del seu Centre d'Estudis Pedagògics, ha reunit un grup de prestigiosos professors amb la finalitat d'orientar i despertar noves inquietuds pedagògiques entre el personal docent de Barcelona. Els cursets [...] a més d'informar, tenen la clara intenció de promoure una veritable *trobada* entre els professionals d'ensenyament primari i de les escoles maternals. Dels contactes entre els assistents als cursets en podran aparèixer les qüestions més candents que després interessaran de cara a una futura edició i ampliació dels cursets». Es pensava, així, en les primeres etapes de l'ensenyament. En la primera tanda de sessions hi trobem, com a professors, Artur Martorell, d'iniciació al llenguatge; Maria Antònia Canals, d'iniciació al càlcul; Enric Lluch, d'iniciació a la geografia i la història; Eulàlia Ventalló, de centres d'interès; Joan Garcia Font, de psicologia infantil, i Ramon Fuster, d'iniciació religiosa. No hi havia pràcticament res, aleshores. No hi havia escoles d'estiu.

Molt més ambiciosa fou la creació, també de cara al curs 1962-1963, de l'Escola de Preparació Lliure per a la Carrera de Magisteri. Joan Triadú ja era, en aquell moment, el director tècnic del CICF. A part de la Normal oficial, hi havia l'Escola

de Magisteri de l'Església i l'Escola de Falange per a noies. Aquesta Escola de Preparació per al Magisteri «es proposa [sempre traduït del castellà] obtenir dels professionals de l'ensenyament una actitud intel·lectual i espiritual digna del gran històric pedagògic barceloní i d'acord amb el valor inestimable de la seva tasca». No es podia fer referència a la tradició pedagògica catalana. «Aquesta preparació», continuava la publicitat de l'Escola, «comprèn el Programa Oficial, que abraça els tres cursos del pla vigent i el qüestionari de les proves d'ingrés i de revàlida. A més, i amb l'objectiu de procurar la formació integral del futur mestre, l'Escola dedica una especial atenció a les següents matèries, que estan repartides entre els tres anys previstos per a aquests estudis». I les enumera: expressió oral i escrita; criteri literari; criteri artístic; criteri musical; psicologia de l'educació; aspectes del món actual; estudis bíblics, teologia i litúrgia; caracterologia; medicina i primers auxilis; sociologia general i escolar, i orientació professional. Els estudis es farien de set a deu del vespre. Diem, des d'ara, que no ens en vàrem sortir.

Triadú em passà la responsabilitat de l'Escola de Magisteri; l'any següent havia de fer-ho per al començament del Thau. S'anuncià la creació de l'Escola de Magisteri en finalitzar el curs 1961-1962. Durant el mes de setembre se celebraren visites i es tingueren reunions amb Alexandre Galí, Artur Martorell, el doctor Jaume Bofill i el doctor Blecua, entre altres. Potser no s'ha valorat prou la influència del doctor Bofill en aquesta etapa d'una nova recuperació pedagògica. Impulsà directament el naixement de l'Escola Santa Anna i de la Costa i Llobera. Sempre deia que els poetes s'haurien de dedicar a la pedagogia. El senyor Galí preguntà per què es creava aquella Escola, i ja aleshores explicà la seva participació en les normals lliures que havien existit a Catalunya, en particular la creada per Joan Bardina i la de la Mancomunitat. En aquella època, el senyor Martorell havia estat relegat al Negociat de Cementiris de l'Ajuntament i recomanà el contacte amb la biblioteca de l'Institut Municipal d'Educació, del qual havia estat director. El doctor Bofill ens parlà de l'escola de magisteri del pare Faure de París. Tots es comprometeren a ajudar-nos. Fins i tot es demanà informació, a través d'un contacte de Ginebra, a l'Oficina Internacional d'Educació sobre estudis de formació de mestres. I s'anuncià la creació de l'Escola a la Normal oficial, on s'haurien d'examinar els nostres alumnes.

Per a la presentació de l'Escola es feu una àmplia convocatòria, bàsicament entre directors de centres. Despertà molt d'interès. La presentació tingué lloc el 26 de setembre de 1962. La presidiren la directora del CICF, Joan Triadú, Ramon Fuster i jo mateix. Hi assistiren Maria Teresa Codina; Maria Bondia; dos professors de l'Escola Patmos; Pau López i Enric Lluch, de la Costa i Llobera; el gerent de l'Editorial Teide; el doctor Jeroni de Moragas; mossèn Bosch, de l'Escola Decroly, i la senyora Chaverri. S'havia excusat expressament Jordi Galí. Són detalls, potser excessius, per a la petita història d'aquella època.

A la reunió es justificà la creació de l'Escola. Es volia que els alumnes obtinguessin el títol de mestre, però que ho fessin amb un esperit nou i que la seva formació fos complementada amb tota una sèrie de coneixements que ens semblaven indispensables per a la seva formació tècnica i humana. Ens vàrem atrevir a fer una referència a l'Escola de Joan Bardina, perquè ens semblava que les mateixes necessitats, provocades per les mateixes circumstàncies, es produïen cíclicament al nostre país. I al final es demanà als presents que es constituïssin en una mena de consell consultiu de l'Escola. Posteriorment encara es visità per explicar-los el naixement de l'Escola Joan Salvat, director de l'Escola Sant Felip Neri, i els pares escolapis Xirinachs i Domènech.

El curs començà el 15 d'octubre d'aquell any, amb deu noies, en règim nocturn. Era una escola mixta, i això s'ha de dir perquè cap de les altres normals no feia coeducació. Del total de les assignatures previstes com a complementàries en el programa general de la nostra Escola, en aquell primer curs es va donar un trimestre de criteri literari, a càrrec de Joan Triadú; expressió oral i escrita, a càrrec de Mercè Torrents, i aspectes del món actual, a càrrec de Jordi Cots.

Els professors van ser els següents: Mercè Torrents, de filosofia i història; Joan M. Vallvé, de matemàtiques; mossèn Jacint Matas, de religió; Dolors Malagelada, de gramàtica; Josep M. Jarque, de geografia, treballs manuals (tot i que el programa oficial no n'exigia a les noies, però es va estimar necessari) i cal·ligrafia; el doctor Ramon Segura, de fisiologia i higiene; Dolors Morte, de labor, obligatòria al programa oficial; Enric Mollera, d'educació física; la senyora Ruiz impartia un curset sobre la llar, i Jordi Cots va assumir la matèria de formació política i les pràctiques d'ensenyament. Es pot intuir, ja d'entrada, la dificultat de combinar la preparació per superar el programa oficial i lliurar-se a fons a les matèries complementàries. El professorat manifesta la dificultat que comporta l'horari, la falta de temps i les deficiències de la falta de preparació d'estudis anteriors dels alumnes.

Dins del curset de criteri literari es desenrotllà una sessió dedicada al llibre infantil, a càrrec de Teresa Rovira, bibliotecària de la secció infantil de la que aleshores encara s'anomenava Biblioteca Central. També va tenir lloc un breu però il·luminador curset sobre metodologia de l'aritmètica, per Maria Antònia Canals, que ja dirigia, en aquells moments, un parvulari a la barriada del Verdum. I Alexandre Galí dedicà dues sessions realment notables a les escoles normals no estatals a Catalunya.

Galí fa patent el fenomen que, a començaments del segle passat, gent aliena al magisteri es posés a fer de mestre i a crear escoles. Recorda Pau Vila, que era teixidor; Palau Vera, per bé que llicenciat en lletres, seguia la tradició familiar de comerciants; Joan Bardina, exseminarista; Eladi Homs, comerciant, però amb una gran vocació pedagògica; Manuel Ainaud era dibuixant i caricaturista; el doctor Estrany havia fet treballs molt originals sobre psicologia, i mossèn Josep Pedrago-

sa (segons Galí, el millor pedagog que havia tingut Catalunya) havia estat seminarista amb Joan Bardina. Galí, de família de mestres, entrà al grup el 1909.

A grans trets, Galí ens presenta l'escola de començaments del segle xx com un engany, una cosa purament verbal, en la qual s'ensenyava una exciència, en uns edificis sòrdids, apartada de la mentalitat dels nois; un engany material i moral. Tot això pullulava en l'aire d'aquell temps. I tota aquella gent clamava per alguna cosa nova; i aquesta cosa nova seria possible si es disposés de bons mestres. Les normals d'aquell temps tenien un aire trist. A la mateixa Normal oficial hi havia hagut bons professors: Rosa Sensat, per exemple. Però molts s'hi havien decandit.

Això explica les cinc iniciatives que Alexandre Galí conegué, en algunes de les quals intervingué directament. Són l'Escola de Mestres de Joan Bardina, l'Escola d'Estiu, l'escola creada per Eugeni d'Ors, l'Escola Normal de la Mancomunitat i l'Escola Normal de la Generalitat.

L'Escola de Joan Bardina fou una aventura excepcional. Volia en deu anys renovar l'escola a base de formar cinquanta mestres cada any. Durà quatre anys, de 1906 a 1910. Deia, en la Memòria del primer curs: «Els darem el que exigeixen les Normals oficials, i a més tots aquells coneixements que els mestres necessiten i no saben; tota aquella vocació que enxufa [*sic*] en el més amagat de l'educador aquell sentit indefinible, aquella suggestió imperiosa que fa del mestre un pastor d'hommes». Cercà el millor professorat que pogué. Entre ells hi havia noms de tant prestigi com Josep Carner, com a professor de literatura; els dibuixants Gaietà Cornet i Joan Llaverias; Frederic Rahola, d'economia; Emili Vallès, de llengua catalana, i Josep Pijoan, d'història de l'art. El canonge Baranera era el seu director espiritual. La destacada personalitat d'alguns dels professors feia que, de vegades, no poguessin acudir a la classe. I Bardina els substituïa sempre, i no sembla pas que els alumnes se'n lamentessin. Al final, Bardina deixava que la preparació per a la Normal oficial la fessin pel seu compte, perquè no s'hi podia entretenir. Amb Bardina, però, comença a perfilar-se la figura del mestre com un autèntic professional. «L'assaig», dirà Galí, «és veritablement memorable; el més important que s'ha fet a Catalunya com a escola activa».

Galí considera les Escoles d'Estiu una Escola Normal. Eladi Homs les va importar dels Estats Units. Es desenrotllaren primer de 1914 a 1923. Suprimides per la dictadura de Primo de Rivera, es reprengueren el 1931. De les Escoles d'Estiu en sorgiren els *Quaderns d'Estudi* i el *Butlletí dels Mestres*, dues publicacions model·liques.

Els estudis que el 1918 impulsà Eugeni d'Ors a l'empara de la Generalitat no eren ben bé una Normal. No pretenia formar mestres per a l'escola primària, sinó per a altres necessitats de la Generalitat. L'experiència durà dos anys. I a partir de 1920, quan Ors fou destituït, se'n feu càrrec Alexandre Galí. Foren els Estudis Normals de la Mancomunitat. Per assistir a aquesta Escola, calia tenir el títol de

mestre. Eren uns estudis superiors, amb una durada de tres anys. No hi hagué cap contacte amb l'Escola Normal oficial. Els professors també foren molt triats: Xirau i Crexells, de filosofia; Eladi Homs, de pedagogia; Georges Dwelshauvers, de psicologia experimental; Pompeu Fabra, de gramàtica; el doctor Cardó, de religió, i Pau Vila, de geografia. Els alumnes d'aquesta Normal no estatal són els que van fer Blanquerna el 1923, any que l'Escola de la Mancomunitat va haver de plegar. I fou amb motiu d'explicar-nos els objectius i vicissituds d'aquesta Escola que Galí va vaticinar la fi de la nostra Escola de Preparació Lliure per al Magisteri, per la impossibilitat de compaginar la preparació per a la Normal oficial amb la veritable formació del mestre.

Finalment, amb l'adveniment de la República, hi hagué l'Escola Normal de la Generalitat. Però amb l'Estatut no tinguérem una escola catalana. Galí considerava que aquesta Escola fou un maridatge entre l'Estat i la Generalitat, que no responia a la necessitat de regir el nostre propi ensenyament.

Després de les intervencions d'Alexandre Galí, que tingueren lloc els dies 20 i 21 de desembre de 1962, vàrem començar a considerar la possibilitat de mantenir la nostra Escola de Preparació Lliure per al Magisteri del CICF. Però encara persistírem un curs més. La labor al marge dels estudis per als exàmens de la Normal era apreciada (em refereixo a les classes de criteri literari o les sessions de metodologia de l'aritmètica, per exemple). L'escola, a més, s'havia vist amb simpatia per part dels sectors pedagògics que l'havien coneguda. L'existència de l'Escola havia permès establir contactes d'interès; per exemple, amb un grup de Fèlix Martí que donà lloc a un Seminari de Pedagogia.

El juny de 1964 es desistí de la seva continuïtat. De fet, salvant totes les distàncies, perquè la personalitat única de Joan Bardina fa inútil tota comparança, havíem seguit el seu model. Altrament, el mateix desembre de 1962, el CICF decidí obrir una escola, la que seria el Thau. Potser s'hauria d'haver començat per aquí. A més, en aquells moments s'estava a punt de començar a endegar altres projectes de formació de mestres. Ja he fet referència al Seminari de Pedagogia promogut per Fèlix Martí; el 1963 apareixerien les Sessions de Pedagogia, i el 1965 vindria Rosa Sensat. Propostes, totes elles, post-Normal o extra-Normal.

I voldria encara assenyalar una circumstància, si més no singular, en la represa pedagògica d'aquells anys seixanta. Es tracta de la *inadequació* entre els títols professionals obtinguts i l'activitat docent realment exercida. Hi trobem llicenciats en llengües clàssiques que, a part de fer classes de llatí al batxillerat, com Maria Teresa Codina, dediquen grans esforços al parvulari. També es dedicava a l'educació preescolar una Maria Antònia Canals, llicenciada en ciències exactes, que utilitzava el mètode Montessori a l'Escola Ton i Guida del Verdum, com he dit abans. Llicenciats en filosofia se centraven fortament en la primària. I és que, tal com he assenyalat també abans, hi havia hagut un dèficit d'atenció envers

l'educació preescolar i la primària. No és ben bé el que explicava Alexandre Galí dels temps de la renovació pedagògica del primer terç del segle xx, però era d'una naturalesa semblant. Per personalitzar un exemple, Joan Triadú no dubtà a recomanar-me per començar l'Escola Thau, essent *només* llicenciat en dret. Més endavant ja vaig obtenir el títol de mestre.

L'origen immediat de l'Escola Thau, així, es troba en aquell assaig que es feu d'Escola per a Preparació Lliure del Magisteri. El fullet que es va editar per divulgar-ne la creació deia (com ja he dit, traduït del castellà): «La constant preocupació del CICF pels problemes de la maduresa humana l'ha portat, després de crear l'especialitat pedagògica de la segona infància i de promoure, amb el seu Centre d'Estudis Pedagògics, els estudis de Magisteri, a l'establiment d'una Escola on la formació de l'home sigui iniciada des dels primers anys». I formulava alguns objectius: actuar amb una gran naturalitat; obtenir que l'infant vulgui *saber* i que sàpiga també imaginar; aconseguir, en un ambient d'alegria i senzillesa, que l'infant sigui *responsable* en el grau que convingui a cada edat; orientar-lo cap a la vida comunitària, i fer-li valorar les coses que ens envolten, el temps de què disposem, l'època en què vivim. I responent a l'orientació cristiana que marcava moltes escoles d'aquell moment, deia: «L'Escola Thau vol, finalment, iniciar religiosament l'infant per a una vida interior rica i una fe viva. El mateix nom de l'Escola —el de l'última lletra de l'alfabet hebreu— s'entén com a *signe* del cristià. És la forma de la creu pressentida un dia profèticament per Ezequiel, evocada per Innocenci III en una època difícil, també conciliar, de l'Església, i presa aleshores en el seu sentit més humil i evangèlic per Sant Francesc d'Assís, que va adoptar-la com a rúbrica i que la va estimar com a *SENYAL*, el més propi, per als seus germans».

L'Escola Thau començà les seves activitats el setembre de 1963, amb cinquanta-dues criatures d'entre tres i cinc anys i dues jardineres d'infància. Seguïem el sistema Montessori pel que fa a l'educació sensorial i el llenguatge. El mètode l'havia après a l'Escola Talitha en un curs que impartí Maria Teresa Codina el febrer de 1963, i en el qual jo era l'únic home. El material del mètode l'adquirírem en part a la casa Dalmau Carles Pla, però l'altre ens l'hagué de fer, sota les nostres instruccions, un fuster de Gràcia. I tots els mestres, a l'hora d'ensenyar a llegir i escriure, vàrem confeccionar les tauletes de fusta pintada on enganxàvem les lletres retallades en paper de vidre.

Començà, doncs, com un parvulari, tot i l'ambigüitat de la declaració del fullet publicitari. I no tothom, des del CICF, veia clar que hagués de créixer. Joan Triadú sí que ho tenia clar. En un dels pretextos de cap al final del llibre diu: «Thau ja va ser una altra cosa [...]. No s'hi hauria hagut de fer batxillerat, ni gairebé primària. En principi era un parvulari del CICF». I més avall: «Thau va aparèixer com un fill no prou desitjat, almenys, tal com, a poc, es va veure com era, com

creixia». Perquè l'escola va créixer, certament, molt de pressa. Jo en vaig ser director els set primers anys.

Era impossible que Triadú no hi veiés més lluny, ja des d'un principi. No teníem —ni tenim!— un sistema català d'ensenyament; però sí que era possible invocar i defensar la llibertat d'ensenyament i el dret a crear escoles com el Thau. Encara que el Thau, doncs, no podia formar part d'un sistema d'ensenyament propi, Triadú hi projectà les seves preocupacions. En una intervenció seva a la taula rodona que es va fer el 31 de març de 2004, amb motiu de la celebració del cinquantè aniversari de la Institució Cultural del CIC, digué: «Però Thau esdevé un fet social imparabile, malgrat ser sempre com un fill no ben desitjat [torna a utilitzar la mateixa expressió] o que, com el clàssic personatge de Barrie, s'hagués hagut de negat a créixer». Malgrat això, acaba dient, en aquesta intervenció: «Hem contribuït, doncs, a la catalanització del sistema educatiu».

JORDI COTS
Secció de Filosofia i Ciències Socials